

Til
Justis- og beredskapsdepartementet

Innspill fra Sentralt ungdomsråd i Oslo til NOU 2022:5 myndighetenes håndtering av koronapandemien del 2

SUR vil i dette høringsvaret komme med sine innspill til NOU-ens kapittel 10.2 om barn og unge som sårbar gruppe under pandemien.

Sentralt ungdomsråd i Oslo (SUR) er et offisielt høringsorgan for bystyret og byrådet i Oslo kommune på vegne av ungdom under 19 år. SUR består av én representant fra hvert av de lokale ungdomsrådene. SUR er en stemme for barn og unge i Oslo, og har som mål å fremme unge i Oslo sine perspektiver både lokalt og nasjonalt. Hørings-saken ble behandlet i rådsmøte 14. juni 2022.

1. Våre innspill

1.1. Innledende bemerkninger

I kapittel 10.2 har utvalget vurdert konsekvensene av pandemien for barn og unge. Mot slutten av kapittelet presenterer utvalget noen hovedkonklusjoner med tilhørende anbefalinger til hver konklusjon. Vi vil kommentere følgende av konklusjonene som gjelder barn og unge:

- Barn og unge har ikke vært involvert i beslutningsprosesser
- Barn og unge har hatt et læringstap i perioden med hjemmeskole
- Den statlige koordineringen kunne vært sterkere
- Kommunene har hatt for lite kunnskap og kompetanse
- Vi vet for lite om hva tiltakene har betydd

Vi ønsker i dette hørings-svar å komme med våre vurderinger og anbefalinger til hver av disse konklusjonene.

1.2. Barn og unge har ikke vært involvert i beslutningsprosesser

Mange av oss som sitter i SUR har i perioden med pandemi erfaringer fra både elevråd, lokalt ungdomsråd og det sentrale ungdomsrådet i Oslo. Vår erfaring er at elevrådene og de lokale ungdomsrådene har hatt dårlige vilkår under pandemien.

Mange av elevrådene og de lokale ungdomsrådene ble stengt ned over lengre perioder. Noen av rådene hadde heller ikke fungerende digitale løsninger. Kun en av representantene i SUR opplevde at sitt elevråd møttes jevnlig, og at rådet ble

involvert i hvordan skolen skulle organisere hjemmeskole. Generelt er erfaringen at ungdomsrådene fikk oversendt færre saker enn vanlig, og at det ikke ble lagt til rette for at rådene kunne uttale seg om tiltakene og hvordan de rammet unge. I etterkant av pandemien har det vært vanskelig for både elevråd og ungdomsråd å komme i gang igjen. Én utfordring har vært rekruttering til rådene. En annen utfordring har vært at mange av elevrådene og de lokale ungdomsrådene har måttet starte opp igjen uten noen medlemmer med rådserfaring fra før pandemien. Dermed har det også vært vanskelig for rådene å vite hvordan de skal fungere under normale omstendigheter. Én av representantene i SUR uttalte:

«Jeg var leder i elevrådet da korona begynte. Vi følte oss glemt. Tror bare jeg hadde en 17. mai-tale, men glemte nesten at jeg satt i elevrådet ellers. Det var vanskelig under perioden, men også vanskelig å starte opp igjen etterpå.»

Det sentrale ungdomsrådet i Oslo har hatt jevnlig møter gjennom hele pandemien. Selv om møtene tidvis har vært digitale har SUR opprettholdt sin funksjon som rådgivende organ for Oslo kommune. SUR vil trekke frem at stabil og tilstrekkelig oppfølging fra koordinator har vært en viktig faktor. I likhet med de lokale rådene opplevde også SUR en nedgang i antallet saker de har fått til behandling i rådet. SUR har heller ikke blitt involvert i beslutninger om nedstenging av skoler eller andre tiltak som har rammet unge i Oslo.

Det er først og fremst nasjonale myndigheter som har tatt de store beslutningene som rammet barn og unge under pandemien. På side 390 i høringen konkluderer utvalget med at myndighetene ikke har gjort noen systematiske forsøk på å få fram barn og unges stemmer gjennom høringsprosesser. Vi ønsker å bemerke at alle fylkeskommunene i Norge har ungdomsråd som er trent i å representere andre enn seg selv. SUR er av den oppfatning at nasjonale myndigheter kunne ha hentet inn innspill direkte fra barn og unge gjennom de allerede etablerte medvirkningskanalene.

SUR forstår at nasjonale myndigheter ofte hadde kort tid på å fatte beslutninger, og at det ikke var tid til ordinære høringsrunder før hver nedstengning. SUR mener imidlertid at tiltakene rettet mot barn og unge ville truffet bedre dersom myndighetene hadde hentet inn innspill direkte fra barn og unge. Vi ser behovet for at det etableres et nasjonalt medvirkningsorgan for ungdom. SUR påpeker at de fylkeskommunale ungdomsrådene i mange år har jobbet for å få på plass et nasjonalt ungdomsråd. Vår oppfatning er at et nasjonalt ungdomsråd ville kunne gi nasjonale myndigheter innspill på kort varsel. Vi viser også til at utvalget skriver på side 390 at:

[b]arn og unges medvirkning i beslutningsprosesser som angår dem, er også relevant for diskusjonen om koordinering på direktoratsnivå. Arbeidet

med å bedre koordineringen bør også på nasjonalt nivå inneholde en strategi for å styrke barn og unges medvirkning.

SUR mener at strategien utvalget etterlyser bør presisere hvordan myndighetene skal bruke allerede eksisterende medvirkningsorganer på lokalt og regionalt nivå. Vi mener også at det bør opprettes et nasjonalt ungdomsråd, slik at nasjonale myndigheter har et naturlig sted å henvende seg for å få råd fra unge.

Utvalget trekker frem at koordineringsgruppen ledet av Bufdir har vært en viktig premissleverandør for den nasjonale politikken for smitteverntiltak for barn og unge. SUR vil presisere at det var bra at noen fremmet interessene til barn og unge i situasjonen med pandemi og strenge tiltak. Likevel mener vi det var en svakhet at ingen barn eller unge ble inkludert i koordineringsgruppen, og at ingen av de etablerte medvirkningsorganene ble brukt som supplement til koordineringsgruppen.

Barnekonvensjonen artikkel 12 slår fast at alle barn har rett til å si meningen sin, og deres meninger skal bli tatt på alvor. SUR ønsker å påpeke at barnekonvensjonen også gjelder i krisetider.

1.3. Læringstap i perioden med hjemmeskole

Utvalget konkluderer med at elevene har hatt et betydelig læringstap i perioden med hjemmeskole, og at tapet har vært størst hos elevene som hadde dårligst utgangspunkt.

SUR kjenner seg igjen i situasjonen utvalget beskriver. Vår erfaring er at elevene fikk et mye større ansvar for egen læring i perioden med hjemmeskole enn de ellers ville hatt. Det varierte derfor hvor stort utbytte elevene fikk av undervisningen. Vår erfaring er også at undervisningen var veldig repetitiv i perioden med hjemmeskole. Én representant fra SUR uttalte på rådsmøtet at:

«Det var en veldig repetitiv læringsform. Vi fikk oppgaver og tid til å gjøre den, og sånn var det time etter time. Det var lite variasjon og lite motiverende.»

SUR opplevde at mange mistet motivasjonen og engasjementet for skole i perioden med hjemmeskole. Oppfølging fra lærere har også vært en utfordring. Selv om mange lærere var tilgjengelige for elevene på telefon og chat var det opp til den enkelte elev å ta kontakt. Det varierte også fra lærer til lærer hvor tilgjengelige de var for elevene. Ikke alle lærere fulgte opp like tett. SUR vil også bemerke at digital undervisning gjorde det vanskeligere for lærerne å oppfatte om noen ikke hang med i undervisningen.

SUR ønsker også å bemerke at det har vært store forskjeller mellom skolene. Det har vært svært ulikt hvordan skolene valgte å organisere hjemmeskole og

undervisning i periodene med nedstengning og delvis nedstengning. Bare innad i Oslo har det vært store forskjeller i skoletilbudet under pandemien.

SUR er enig med utvalget i at elevene har hatt et læringstap i perioden med hjemmeskole. Samtidig er det vanskelig for oss som er berørte å vite hvor betydelig læringstapet har vært, da vi ikke vet hva det var vi egentlig skulle ha lært.

1.4. Statlig koordinering og lite kunnskap hos kommunene

Utvalget peker på at statlige myndigheter har kommet med fragmentert, uklar og noen ganger motstridende informasjon til kommunene i saker som gjaldt skole. Det gjorde det vanskelig for kommunene å etterleve tiltakene. Samtidig pekes det på at kommunene har hatt for dårlig kunnskap om barn og unges rettigheter. Det trekkes også frem at mange kommuner har gitt etter for press fra andre lokale aktører som ønsker å prioritere andre lettelsener før lettelsener av tiltakene som berørte barn og unge.

SUR støtter situasjonsbeskrivelsen til utvalget på disse punktene. SUR mener at interessen for hvordan barn og unge ble berørt kom altfor sent. Selv etter at det ble sagt at barn og unge skulle prioriteres, opplevde vi at andre interesser ble prioritert foran våre. Et eksempel er at vinmonopolet ble holdt åpne mens skolene fortsatt var stengte.

Noen ganger ble skolene åpnet med beskjed om at "nå prioriterer vi barn og unge", men så ble skolene stengt ned igjen like etterpå. Det ga et inntrykk av at myndighetene tenkte på barn og unge, men i realiteten ble vi ikke prioritert. SUR mener at barn og unge må prioriteres fra start dersom det oppstår en krisesituasjon igjen. Det var også veldig ubehagelig at unge ble trukket frem som syndebukker flere ganger i løpet av pandemien, og at mange nedstengninger ble begrunnet i høyt smittetrykk i ungdomsmiljøer. Negative holdninger mot unge gjorde det kanskje enda vanskeligere for kommunene å prioritere unge.

SUR ønsker også å trekke frem et aspekt som ikke påpekes i NOU-en. Helseesykepleierne som normalt skal være tilgjengelig for elevene, ble satt til smittesporing og vaksinerings. Det var noe som rammet helsetilbudet til ungdom. Vi vet at mange unge sliter med sin psykiske helse som følge av pandemien og tiltakene, blant annet har antallet unge med spiseforstyrrelser økt kraftig. Det viser at en beredskapsplan ikke bare må ta høyde for innbyggernes fysiske helse, men også psykisk helse under og etter en krise.

1.5. Betydningen av tiltakene

SUR synes det er svært urovekkende at myndighetene ikke har en samlet oversikt over tiltaksbyrdene under pandemien. Vår erfaring er noen skoler og klasser var stengt mye lengre og flere ganger enn andre. Enkelte klasser var på hjemmeskole nesten hele pandemien. Dersom myndighetene og forskere ikke har noen oversikt over tiltaksbyrden, kan vi heller ikke lære noe av perioden som har vært.

1.6. Oppsummering av våre innspill

- Barn og unge må få muligheten til å gi innspill før tiltak som rammer barn og unge blir iverksatt.
- Myndighetene må bruke de allerede etablerte medvirkningskanalene for ungdom (elevrådene, ungdomsrådene og fylkesungdomsrådene) også i krisesituasjoner.
- Myndighetene må sikre at elevråd, ungdomsråd og fylkesungdomsråd skal kunne fungere i krisesituasjoner.
- Det må opprettes et nasjonalt ungdomsråd som kan gi råd og innspill til statlige myndigheter.
- Myndighetene må lage en felles strategi for hvordan skoler skal håndtere nedstengning med hjemmeskole.
- I neste krise må barn og unge prioriteres fra start.
- Ved utformingen av en beredskapsplan må inneholde et punkt om innbyggernes psykiske helse under og etter en krise.
- Myndighetene må få oversikt over tiltaksbyrden til barn og unge under pandemien.

Vi håper innspillene våre er nyttige i arbeidet videre med saken. Ta gjerne kontakt hvis dere har oppfølgingsspørsmål!

Beste hilsener fra

Sentralt ungdomsråd i Oslo